

แนวคิดเรื่องประชาธิปไตย: รากฐาน หลักการ และรูปแบบ

รายวิชา LGO1219 ประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมในระดับท้องถิ่น

เหตุใด ‘ประชาธิปไตย’ จึงเป็นรากฐาน สำคัญของการปกครองท้องถิ่น?

- การถกเถียงเรื่องประชาธิปไตยในสังคมไทยยังคงดำเนินไปอย่างกว้างขวาง และมักจำกัดอยู่แค่ ‘เป็น’ หรือ ‘ไม่เป็น’ ประชาธิปไตย
- ในขณะที่หลายประเทศก้าวไปสู่การอภิปรายถึง ‘คุณภาพ’ ของประชาธิปไตย
- อย่างไรก็ตาม คนส่วนใหญ่ยอมรับว่าประชาธิปไตยมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ
- ความสำคัญที่ถูกกล่าวอ้างเสมอมาคือ:
‘การปกครองท้องถิ่นเป็นรากฐานของประชาธิปไตย’
ซึ่งจะช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้คนในระดับท้องถิ่น

นิยามประชาธิปไตย: การปกครองโดยประชาชน

Demos (ประชาชน)

Kratos (การปกครอง)

‘รัฐบาลของประชาชน
โดยประชาชน
และเพื่อประชาชน’

— อับราฮัม ลินคอล์น (Abraham Lincoln)

แก่นแท้คือ: อำนาจอสูงสุดของรัฐเป็นของประชาชน
ไม่ใช่ของบุคคลใดหรือคณะบุคคลกลุ่มใด

ประชาธิปไตยใน 3 มิติ

1. อุดมการณ์ (Ideology)

- ความเชื่อที่ว่าอำนาจสูงสุดของรัฐเป็นของประชาชน
- เป็นสภาพทางมโนกรรม (การกระทำทางใจ) ของผู้นำและประชาชนทั่วไป

2. รูปแบบการปกครอง (Form of Government)

- กรอบและโครงสร้างการปกครองที่แสดงว่าประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย
- เช่น ระบบรัฐสภา หรือระบบประธานาธิบดี

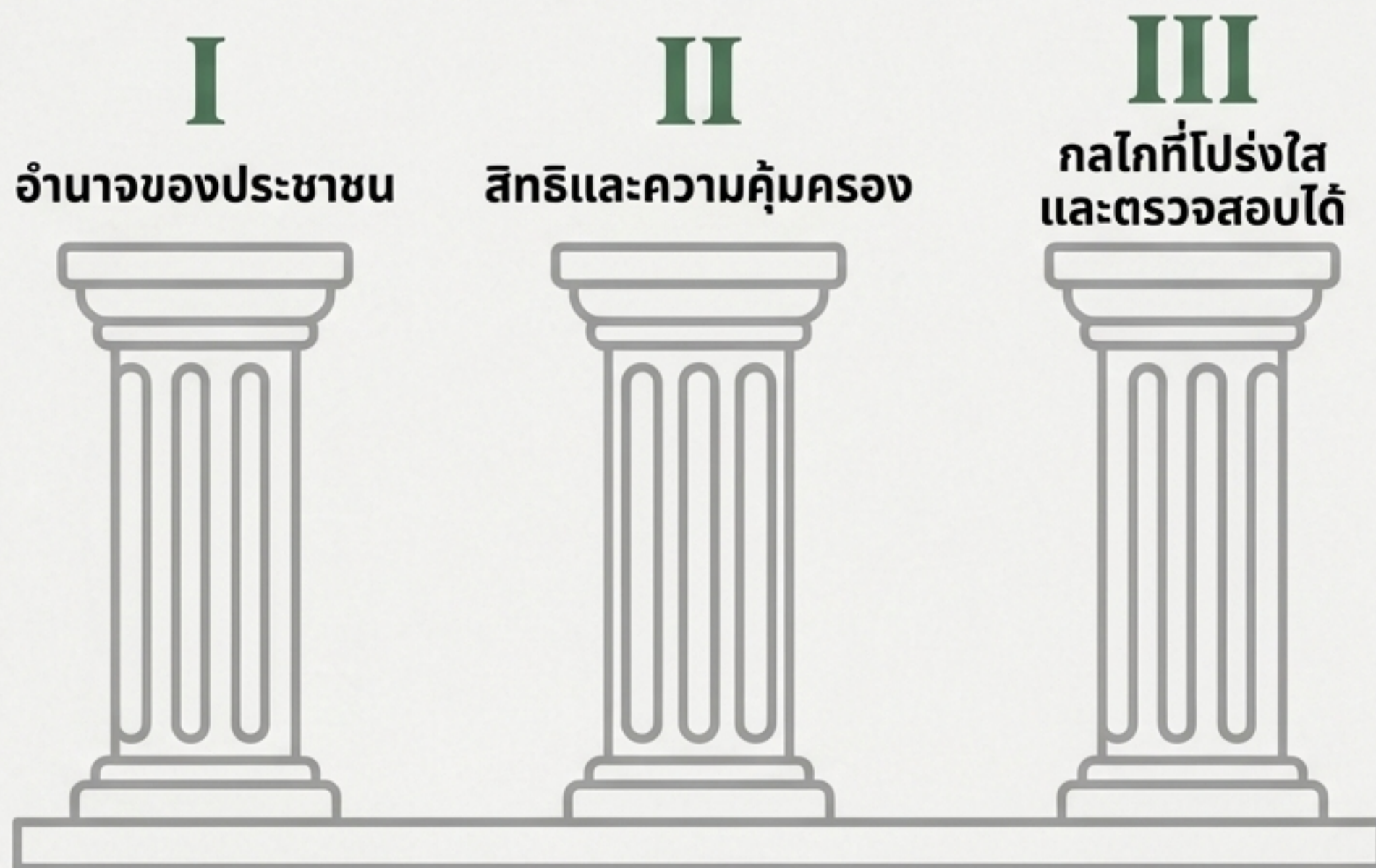

3. วิถีชีวิต (Way of Life)

- วัฒนธรรมและสำนึกพลเมืองในการดำเนินชีวิต
- เช่น การยอมรับเสียงข้างมาก มีเหตุผล เคารพศักดิ์ศรีบุคคล และไม่ใช้ความรุนแรง

เสาหลักแห่งระบอบประชาธิปไตย

ประชาธิปไตยที่มั่นคงตั้งอยู่บนเสาหลักพื้นฐาน 3 ประการ ที่รับประกันว่าอำนาจเป็นของประชาชน
สิทธิได้รับการคุ้มครอง และระบบการทำงานมีความโปร่งใส

เสาหลักที่ 1: อำนาจอของประชาชน

อำนาจอธิปไตยของปวงชน (Popular Sovereignty)

ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย
มีสิทธิตั้งรัฐบาลและล้มรัฐบาลได้

การเลือกตั้งที่เสรีและยุติธรรม (Free and Fair Elections)

กลไกการถ่ายโอนอำนาจอย่างสันติ
เปิดโอกาสให้ประชาชนกำหนดทิศทาง
ของรัฐบาล

หน้าที่ของพลเมือง (Citizen Responsibilities)

ประชาธิปไตยต้องการการมีส่วนร่วม
ไม่ใช่แค่เสียง ความสำเร็จหรือล้มเหลวของ
รัฐบาลคือความรับผิดชอบของประชาชน

เสาหลักที่ 2: สิทธิและความคุ้มครอง

หลักสิทธิมนุษยชน (Human Rights)

มนุษย์ทุกคนเกิดมาเท่าเทียมกันและมีศักดิ์ศรี รัฐบาลมีหน้าที่คุ้มครองสิทธิเหล่านี้ ไม่ใช่เป็นผู้มอบให้

ความเสมอภาค (Equality)

การคุ้มครองที่เท่าเทียมกันตามกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นใคร มีเชื้อชาติ ศาสนา หรือสถานะใด

สิทธิและเสรีภาพ (Rights and Freedoms)

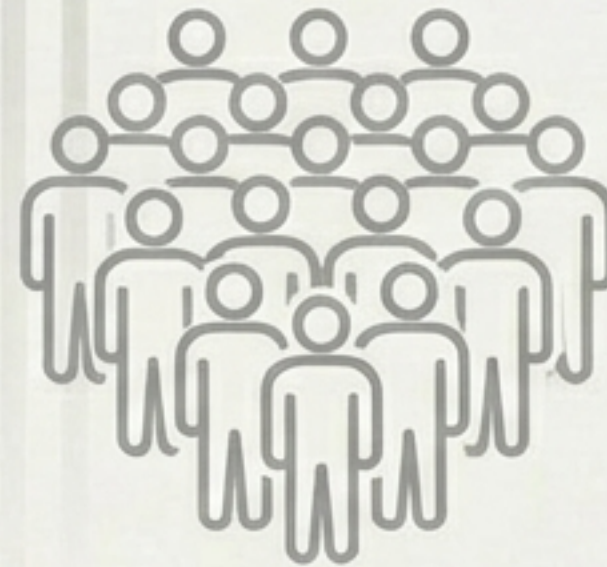
- เสรีภาพในการพูด การแสดงความคิดเห็น และการนับถือศาสนา
- สิทธิในการชุมนุมอย่างสงบเพื่อเรียกร้องการเปลี่ยนแปลง
- รัฐต้องคุ้มครองโอกาสของประชาชนในการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม

เสาหลักที่ 2: สิทธิและความคุ้มครอง (ต่อ)

หลักนิติธรรม (The Rule of Law)

- ไม่มีบุคคลใดอยู่เหนือกฎหมาย รวมถึงรัฐบาล
- กฎหมายต้องแสดงเจตจำนงของประชาชนและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ
- ประชาชนต้องไม่ถูกจับกุม คั่นบ้าน หรือยึดทรัพย์สินโดยพลการ

หลักเสียงข้างมากและเคารพเสียงข้างน้อย (Majority Rule & Minority Rights)

- การตัดสินใจใช้เสียงข้างมากเป็นเกณฑ์ แต่ต้องไม่พละการสิทธิพื้นฐานของเสียงข้างน้อย
- การคุ้มครองเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและศาสนาของกลุ่มคนส่วนน้อยคือภารกิจหลัก

เสาหลักที่ 3: กลไกที่โปร่งใสและตรวจสอบได้

ความรับผิดชอบของรัฐ (Government Accountability)

เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องสามารถอธิบาย
การตัดสินใจและการกระทำของตน
ต่อประชาชน

รัฐธรรมนูญนิยม (Constitutionalism)

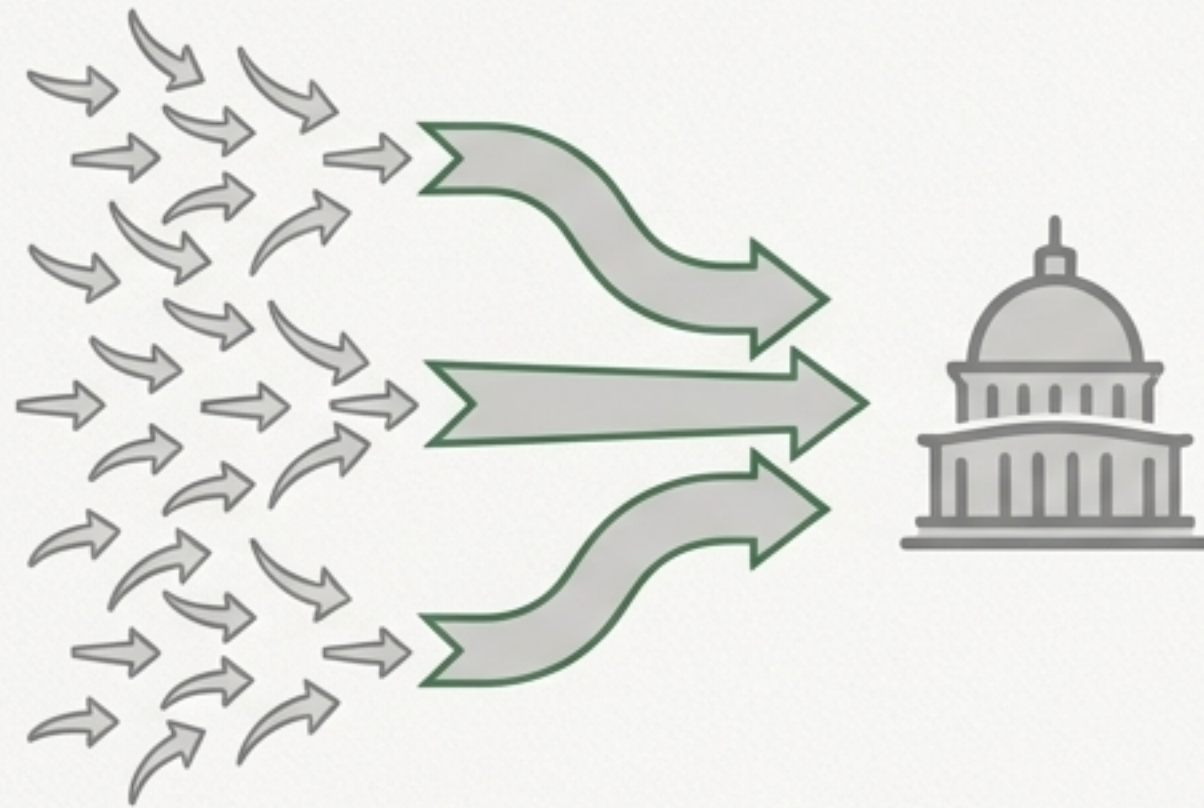
รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดที่
กำหนดโครงสร้าง กรอบ และข้อจำกัด
การใช้อำนาจของรัฐบาล

เสรีภาพของสื่อ (Freedom of the Media)

สื่ออิสระทำหน้าที่เป็น 'สุนัขเฝ้าบ้าน'
(Watchdog) ช่วยให้ประชาชน
ควบคุมรัฐให้ทำงานอย่างโปร่งใส
และเป็นเวทีแสดงความคิดเห็น

เสาหลักที่ 3: กลไกที่โปร่งใสและตรวจสอบได้ (ต่อ)

พรรคการเมือง (Political Parties)

องค์กรที่ก่อตั้งขึ้นเพื่อรับสมัครสมาชิก รณรงค์ให้ประชาชนเลือกผู้แทน และเป็นช่องทางหลักให้ประชาชนทำงานร่วมกันเพื่อกำหนดรูปแบบรัฐบาล

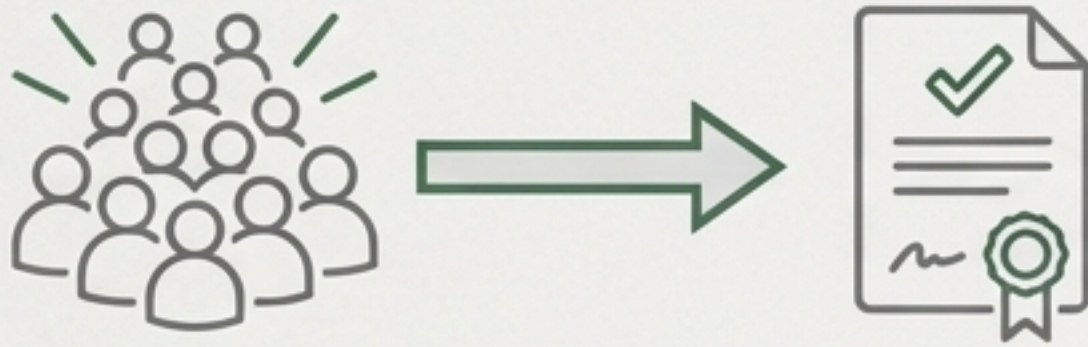

บทบาทขององค์กรเอกชน (Role of NGOs)

องค์กรอิสระที่ประชาชนจัดตั้งขึ้นเพื่อสนองตอบความต้องการของชุมชน ตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล และเป็นตัวแทนผลประโยชน์ของประชาชนที่อาจถูกละเลย

รูปแบบพื้นฐาน: ประชาธิปไตยทางตรงและทางอ้อม

ประชาธิปไตยทางตรง (Direct Democracy)

หลักการ: ประชาชนทั้งประเทศเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองโดยตรง
ตัดสินใจปัญหาาร่วมกัน

การใช้งาน: เหมาะสำหรับสังคมขนาดเล็กที่มีสมาชิกไม่มาก

ตัวอย่าง: นครรัฐเอเธนส์, การประชุมเมือง (town meeting),
การทำประชามติ (referendum)

ประชาธิปไตยแบบตัวแทน/ทางอ้อม (Representative/Indirect Democracy)

หลักการ: ประชาชนเลือก 'ผู้แทน' เข้าไปทำหน้าที่ตัดสินใจและ
แก้ปัญหาแทนตน

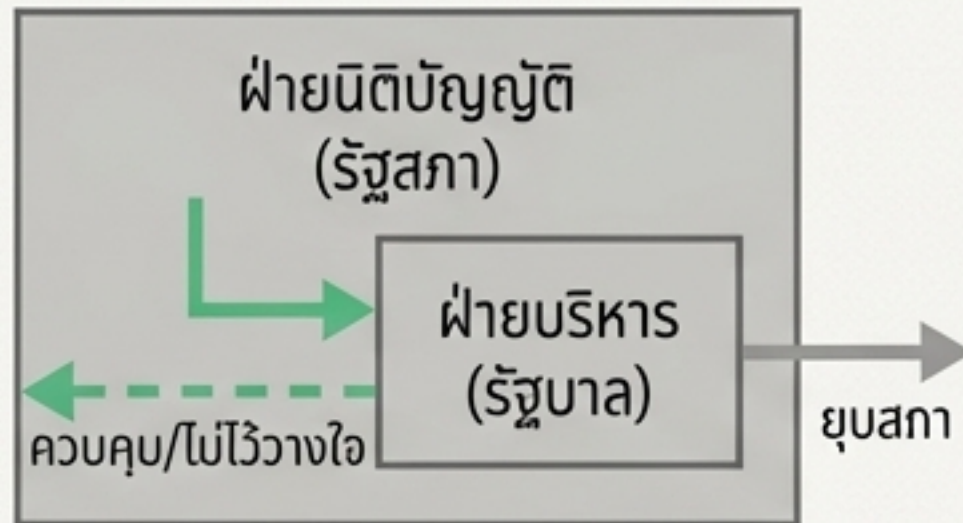
การใช้งาน: จำเป็นสำหรับประเทศขนาดใหญ่และมีประชากรมาก

ลักษณะสำคัญ: มีพรรคการเมือง, มีการเลือกตั้งตามวาระ,
หลัก one man one vote

รูปแบบการปกครอง: การจัดวางความสัมพันธ์เชิงอำนาจ

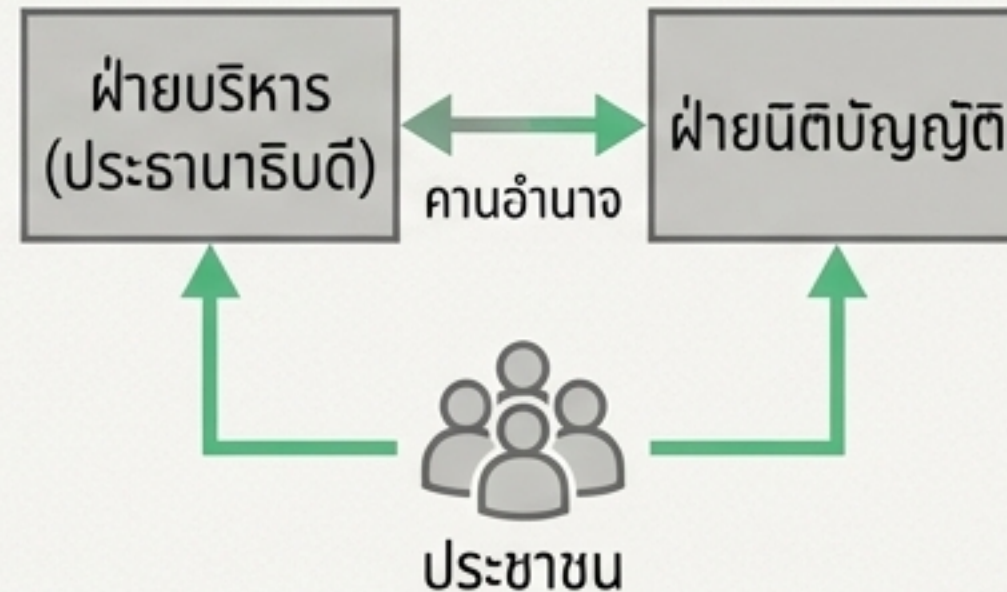
รูปแบบการปกครองแบ่งตามหลักการรวมและแยกอำนาจระหว่างฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ

แบบรัฐสภา (Parliamentary System)

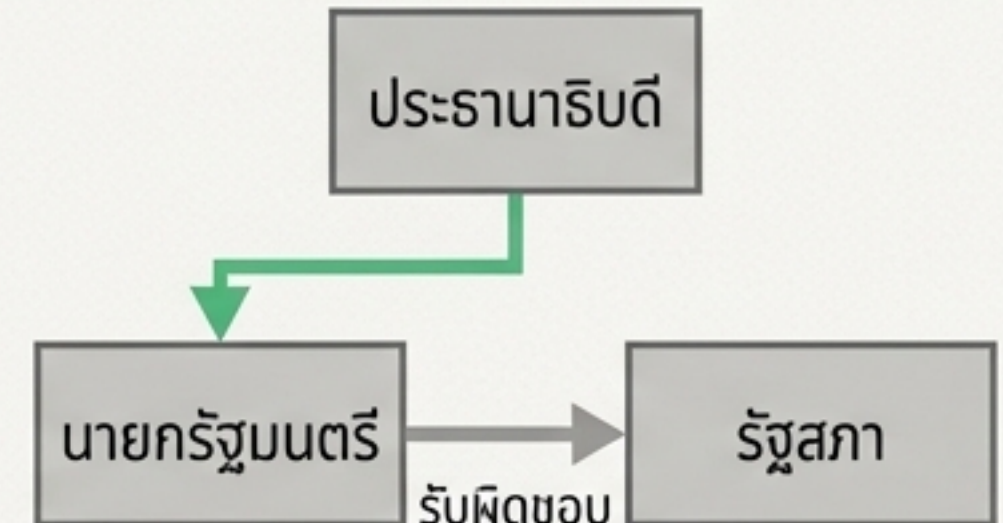
แบบรัฐสภา
ฝ่ายบริหาร (รัฐบาล) มาจากและต้องรับผิดชอบต่อฝ่ายนิติบัญญัติ (รัฐสภา) เกิดความสมดุลงโดยรัฐสภาลงมติไม่ไว้วางใจได้ และรัฐบาลอาจยุบสภาได้

แบบประธานาธิบดี (Presidential System)

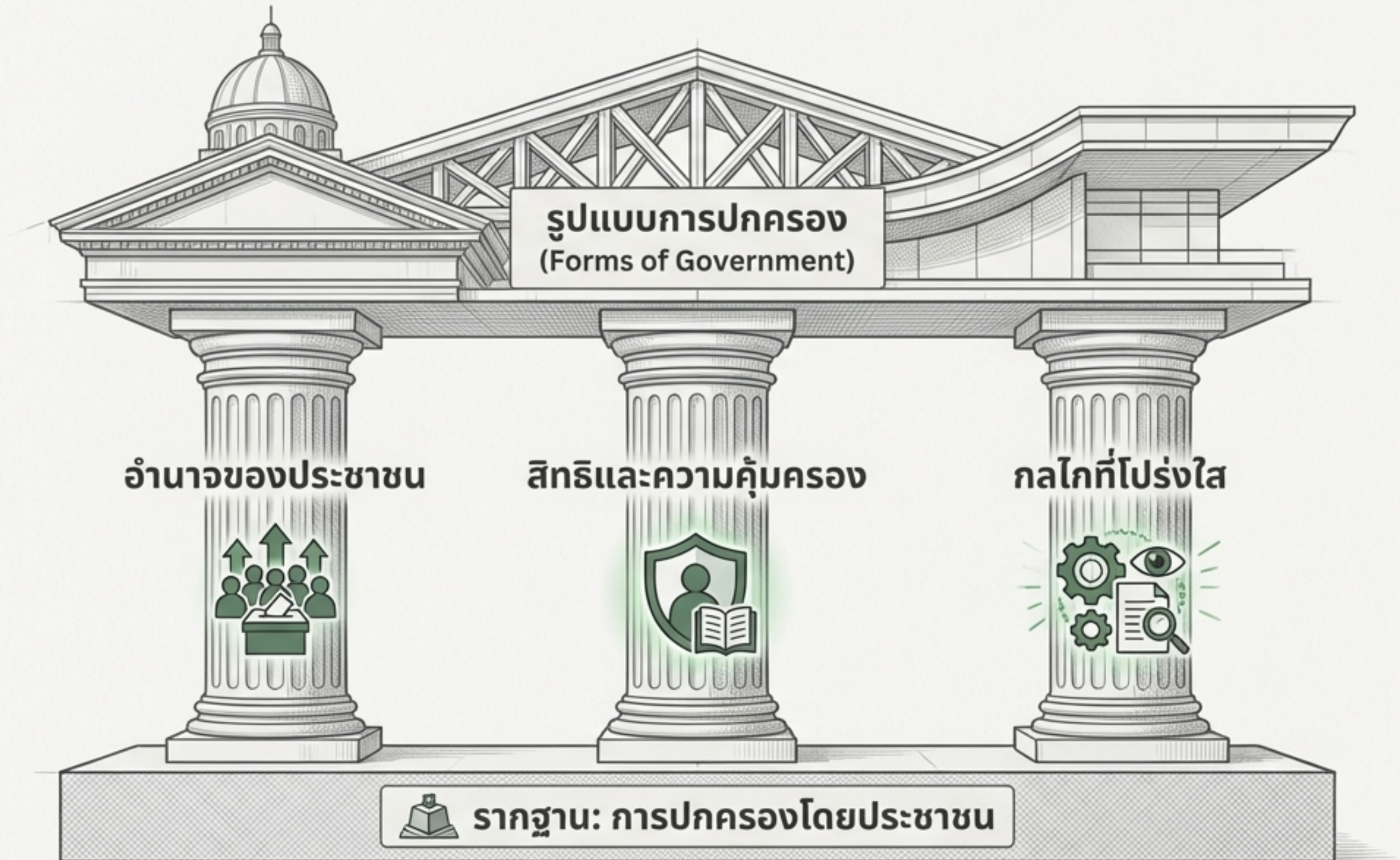
แบบประธานาธิบดี
ฝ่ายบริหาร (ประธานาธิบดี) ได้รับการเลือกตั้งแยกจากฝ่ายนิติบัญญัติ ทั้งสองฝ่ายต่างเป็นอิสระและรับผิดชอบต่อประชาชนโดยตรง มีการคานอำนาจซึ่งกันและกัน

แบบกึ่งประธานาธิบดี (Semi-Presidential System)

รูปแบบผสม
รูปแบบผสม ประธานาธิบดีเป็นประมุขของรัฐและบริหารร่วมกับนายกรัฐมนตรีซึ่งรับผิดชอบต่อรัฐสภา

ภาพรวมโครงสร้างแห่งประชาธิปไตย

ประชาธิปไตยคือโครงสร้างที่มีชีวิต

ประชาธิปไตยไม่ใช่สิ่งปลูกสร้างที่เสร็จสมบูรณ์
แต่เป็นระบบที่ต้องการการมีส่วนร่วม การตรวจสอบ
และการสนับสนุนจากพลเมืองอยู่ตลอดเวลา
เพื่อดูแลรักษาและพัฒนารากฐานให้แข็งแกร่งขึ้น
ตั้งแต่ในระดับท้องถิ่นไปจนถึงระดับชาติ
ความสำเร็จของรัฐบาลคือความรับผิดชอบของ
ประชาชนทุกคน